„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин. на пола године 16 дин. на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 168. У Новом Саду у недељу 8. (20.) новембра 1887. ГОДИНА XXII.

КРИЗА У ФРАНЦУСКОЈ.

(ж) Догађај гђице Касове у Лондону још је свакоме у живој памети. Један чиновник полиције хвата на улици девојку и тужи је ради неморалног владања. Поведена истрага говори против те девојке, њено је стање очајно, кад од једном наилази на моћног пријатеља, који је узима узима у заштиту, јер је уверен о невиности њеној. Ствар узима сасвим други вид, непоуздани чиновник бива отпуштен из службе, чак и министар правде добија укор у парламенту. Тај моћни пријатељ девојчин, то је — јавно мњење. Цео образовани свет је позавидио Енглеској на томе, јер се и том приликом уверио, да праведна ствар опде не може пропасти.

Утицај јавнога мишљења на све гране државне управе, уважаване и поштиване те јавне контроле од стране органа државних, то је карактеристика свију добро уређених држава.

То исто видимо и у Француској.

Већ од неколико дана се претреса у свима листовима ствар зета председника републике, Вилзона. Оптужили га, да је за новац посредовао, да неке личности дођу до одличија. И шта видимо? Место да се цела ствар забашурује и затрпава, долази влада сама и иште од парламента, да уништи имунитет посланика Вилзона, односно да га изда суду. Председник републике, тает кривчев и не покушава да га ослободи, но га предаје суду.

И француска комора је у својој јучерањој седници скоро једногласно издала кривца посланика.

Немачко-чивутска штампа је једва дочекала тај догађај, да из њега кује оружје проти француске републике. Говорило се о кризи министарској, па чак и о кризи претседничкој, али се сва та нагађања нису испунила. Зна се, шта руководи ту господу, кад тако пишу о Француској. Најновији савез Француске са Русијом, то неда господи мира. Намера да се компрамитује Француска пред Русијом и целим образованим светом, јасна је.

Међу тим, баш догађај Вилзона доказује сасвим противно. Непоштених људи је било и биће их у сваком организованом друштву, без обзира на државну форму. Државу као таку, не може то ни мало компромитовати. Тврдити, да је афером Вилзоновом компромитована Француска — то је и наивно и пакосно. Ако се већ држава доводи у свезу са тим догађајем, онда је питање, какав положај заузимају владајући кругови према њему?

И то је баш оно, што служи на част Француској!

У другој држави би скочио читав званичнички апарат, да таку одијозну ствар „фертушује“. Ми сврћамо пажњу наших читалаца на аферу жупана Талијана. Шта се догодило? Влада узима кривца у обрану, те не само да није наредила истрагу против несавесног чиновника, но га је и похвалила као енергичног човека, а услужна конгрегација је чак и поверење изразила своме жупану! Међу тим у Француској не помаже Вилзону ни високи положај, ни велике конексије. Као и сваки други грађанин, долази зет председника републике пред суд, и судиће му се по правди, као и сваком другом грађанину. И баш тај и такав развој целе афере доказује, да о озбиљној каквој кризи не може ни говора бити. Вилзон ће бити осуђен, протераће се који несавестан чиновник или министар — то ће бити све.

Читава ствар, ако не умножи симпатије према Француској, умалити их за цело неће.

БЕЗ НЕВОЉЕ ГЛАВОБОЉЕ.

(Посвећено г. А. В. чланкописцу против сомборских учитеља.)

II.

Када смо написали први чланак, у коме смо отворено и јасно разложили, какве су побуде срп. народ. учитељство скупиле у Сомбор на договор и шта је мета рада нам била; премишљали смо, дали да надовежемо овај други чланак, као одговор г. А. В. који је написао без нужде у једном новосадском листу чланак од пуна четири ступца, у коме износи само просте сумње, а ни једну стварну тврдњу. Шта да се каже за савест таког писца, који свој чланак начичка са оваким тврдњама: „по свој прилици“ по дошаптивању скоро испучених противника, „по свима знацима“, повели неки сомборски учитељи, „они суде ваљда по себи,“ „што се по свој прилици“, пружало на г. Н. Ђ. Вукићевића, „а ми смо чули“ и т. д. Лепше не уме ни сам „Пештански Лојд,“ кад говори о српским стварима. Дакле, де се тако гадно без основа и доказа потвара и напада, ма да изгледа да су плетканске ствари, опет држасмо да треба одговорити ради оних, који кад прочитају таке нападаје, хоће да им поверују и да по томе пресуде и осуде; ако не чују и стварну одбрану. Зато на жалост морамо да пустимо ма и немило наш одговор на јавност.

Покажите нам г. А. В де смо ми икада спорили истину, да нису др. Натошевић и Н. Ђ. Вукичевић заслужни мужеви, и да они нису препородили нашу школу? Не докажетели то, а у уводу се јадате да је тако, какав сте ви онда човек?

Г. А. В. види чак у Сомбор, те знаде, да се повика дигла против г. Н. Ђ. Вукићевића усљед раздора у црквеној општини. Изгледа, да г. А. В. све тајне наше душе знаде; а овамо га је његов верни известилац навео на ужасну бруку. Још је пак горе и ужасније насео г. А. В. износећи на јавност, да сомборски учитељи стоје у опреци са управитељем Н. Ђ. Вукићевићем. По томе отпада и она несретна замисао г. А. В. да је распра са г. Н. Ђ. Вукићевићем потекла од сомборских учитеља. Распра драги г. А. В. потекла је од местног школског одбора, односно општине и г. Н. Ђ. Вукићевића; а то с тога, што је општина увидела да овако удешена вежбаоница, као што је сад, на уштрб је школске деце, те ова не оду спремна у гимназију, па тамо са изузетком двојице, ал највише тројице, сви пропадну. Није овде место, да сада разјаснимо ту ствар зашто и како, ми смо само навели повод реченој распри. И та распра не датира се од скора, већ од пуне три године, дакле не драги г. А. В. од избора посланика за народни сабор, као што сте ви имали подмуклу намеру да приметите, и остали невин свет да омахнете, већ још много даље. А како је та ствар текла, ево ћемо навести.

Местни школски одбор умолио је свог управитеља г. Н. Ђ. Вукићевића, да конферише са г. др. Натошевићем, са учитељима учитељске школе и са учитељима срп. народних сомборских школа, те да споразумно начине план, како би се вежбање приправника у нар. школама могло целисходно извести, да деца школска не пате од неспреме, и да због тога не могу даље поступати. Ова молба достављена је г. управитељу Вукићевићу и писмено. Школски одбор није добио на ово за пуну годину дана никакав одговор; а када је ургирао ствар, онда му је управитељ одговорио, да су сомборске срп. народне школе вежбаоница, а по вис. краљ. уредби од 1872. год. §. 110. стоје школе за вежбање под непосредном управом управитеља учитељске школе; те по томе нема се местни школски одбор мешати у унутарње располагање са школом. Дакле после пуних 15 год. одговара г. управитељ местном школском одбору да он није ништа, јер су школе вежбаоница. Да је овај поступак г. управитеља изненадио местни школски одбор, а по томе и цело грађанство, ваљда не треба доказивати. Г. Вукићевић претворив тако са једним потезом пера сомборске срп. народне школе у вежбаоницу, преузео је према учитељима непосредну управу, те их је упутио да само њега имају слушати, јер се школски одбор нема права више мешати у унутарње школске одношаје. Када би то стојало што је г. управитељ Вукићевић урадио т. ј. када би сомборске срп. народне школе одиста биле вежбаоница, и да их је општина на ту цел уступила, онда нико неби право управитеља учитељске школе спорио, али сомборска црквена општина није никада своје школе предала за вежбаоницу, него је дозволила да се приправници могу у истим вежбати, но да то не буде на уштрб школске деце; а у последње време смерала је да створи од црвеначке школе потпуну вежбаоницу и да је преда на расположење управи срп. учитељске школе. Пошто дакле сомборске нар. школе нису биле у смислу вис. краљ. наредбе никада вежбаоница, то је местни школски одбор и тражио од свог управитеља, да се вежбање целисходније удеси. Јер када би до тада речене школе биле вежбоница, нашто би онда требало управитеља тима школама, кад је по наредби школској управитељ учитељске школе, уједно управитељ и вежбаонице, и нашто би онда управитељ срп. нар. школа примао плату, ваљда не тек за оних неколико салашких школа.

Усљед наредаба, које је г. управитељ од тога часа непосредно издавао сомборским српским нар. учитељима, дошли су ови у врло незгодан положај. Све до тога часа била им је првостепена власт школски одбор, а сад наједаред упућују се г.г. учитељи да неслушају никакве налоге од школског одбора. Г. учитељи врло добро знају да их је општина бирала, и да су њој и њеном органу школском одбору потчињени, јер и сам епарх. школ. одбор сматра сомборске нар. школе под својом власти, те потврђује изборе и шаље наредбе; а на против сад треба да се исти учитељи одреку те своје власти, да је омаловаже и да се повинују наједаред новопоникнулој власти, која за пуних 15 година није ни на уму имала, да заузме такав положај! Јели чудо ако се већина сомборских учитеља све дотле придржавала своје дотадање и важеће власти, док виша власт није речени спор привремено, велимо привремено решила. Јер пошто је међутим наступио раздор у црквеној општини и то г. А. В из сасвим других разлога, та ви их врло добро знате, ма

ЛИСТАК.

ЕМИЛ ЗОЛА.

Не давно изашао је у Паризу нов роман „La terre“ (земља) од Емила Золе. Овај роман већ због тога заслужује особиту пажњу, што је писац њиме доказао, да се већ крају приближује низ његових романа под именом „Les Rougon Macquart. Пошто је у роману „L. Anommoir“ описао пороке и страсти светине париских предграђа у „Germinal“-у (улица у Паризу) индустријске раденике, износи он у овом роману опширно ратарски живот, њихову љубав према земљи, њихову хиљадогодишњу борбу за очување земље, њихову тешку радњу, њихове мале радости и велике страсти, и тако су у ова три романа изнесене опширне слике и прилике друштвених патња радничких слојева за време царева. Са романом „La terre“ настаје у раду знаменитог романсијера завршни одељак, и том приликом морамо и нехотице бацити поглед на живот и низ пишчевих умотворина. Тај је поглед толико занимљив колико и поучан.

Емил Зола је без приговора најзнаменији међу живим француским писцима романа; њега данас највише читају. Њега читају у Немачкој, Русији, Скандинавији и Италији тако радо, као у самој Француској, а због тога у толикој мери упливише Зола у иноземству на развијање романа, у коликој у својој домовини. До великог уплива дошао је изрочито тиме, што је још за време, кад је романтика сваком додијала била, реалним правцем ударио, којем је жениални Балзак пут већ прокрчио био, и што се безобзирном енергијом са свима њеним конвеквенцијама трудио, да том реалном правцу одговори. На тај пут није Зола одмах у почетку свога рада дошао, него савладавши многе неприлике тешком муком постаде писац.

Е. Зола је син сиромашнијах родитеља; родио се у Паризу 1840. г. 2. авг. али га већ у 3. години однеше у „Aix“ пошто је његов отац као инжинир налог добио, да тамо велики канал да ископати, који се и данас Золин канал зове. Тамо је провео Е. Зола већи део своје младости, али је увек тако болешљив био да је тек у 12. години могао ступити у колегијум у Aix-у. У 18. г., јер му отац међутим умре, пресели се он с матером опет у Париз и овде је у лицеуму Св. Луја даље науке слушао, а није се никако истицао: њега су већма занимала дела Montaigne-a, Rabelais-a, Diderot-a и V. Hugo-a, него школске књиге. Кад је свршио науке у лицеуму морао је на жалост напустити академијске науке, што му је мати изгубила парницу, која се њиховог последњег имања тицао. Из почетка покуша он, да се писањем песама издржава, али поред оваке заслуге морао је оскудевати и тако ступи Е. Зола 1862. г. фебруара месеца у познату књижарницу Хахета и др. где је 100 фр. месечно заслуживао. Али многи механички послови, које је имао да ради, несу му се допадали; за тим покушао је разне приповетке и упозна се помоћу књижарнице Хахета и друга с разним листовима. Наскоро писао је за разне часописе, књижевне и позоришне оцене, које се бистрим умом и сјајним стилом одликовале, а после стече и издавача за своје новеле. Прво дело његово изашло је 1864. г. у две свеске под насловом „Contes a Ninon“ (приповетке Нинони), 1865. г. његов први роман „La confession de Claude“ (вера Клаудијева) за овима следоваше „La roeu d' une morte“ (1886.) и „Les nupteres de Marseille (тајне из Марсеља) 1867. Из ових дела прве перијоде види се, да је Зола у почетку трагом романтике ишао. У бајци, коју он Нинони приповеда описује срећу занесени љубави, радости заљубљеног пара, који је самим собом задовољан и кога цео спољни свет ништ не тиче. Ова се књижевничка радња није свидела Хахету, а то и Золи изјави, на то се овај обрати власнику „des Figaro-a“ Вилемесану, који одмах упозна велики таленат младог Золе, и повери му, да пише у листу о књижевним новостима а тиме га увуче у врело душевног живота. Из бујног покрета свега онога, што у духу времена лежи, што нарочито срца покраће, што брige и наде једнога народа чини, увидио је Зола, да је романтици одавно доба прошло; он се даклем од сваке сањарије ослободи, и у својим оценама устао је против свачега, што је на себи чаробни огртач носило. Увидео је, да цео народ за будућност стреми; сваки је увидео и осећао, да наполеонов престо сваким даном губи свој значај и право, да је израдна покваренost гровно маха отела, свакога је жалосни осећај обузео, што читав народ пропасти срља, и све је ово Зола изнео у романима „Thereze Raquiu“ 1867. „Madeleine Férat“ 1868. у којима безобзирно приказује друштвене недостатке и доказује, да ово, у узетом правцу корача, неизоставно дегенерацији води. Да нас о овоме потпуно увери, покушао је што мож истинитије и вернije и природније да описује. Рат који је наскоро букнуо, сметнуо је Золу, да даље развија ове опште мисли. Зола изгуби своје место код „Figaro“-а. За тим оде у Марсељ, где постане главни сарадник „Le Semaphore“ часописа. После пада комуне врати се опет натраг у Париз и овде добије место за оцењивача „Bien Rublic“ позоришта, даље посредством Тургењева за дописника „Messager de l' Europe“ (Европски гласоноша) часописа, што је у Петрограду излазио и за сарадника других листова. Наскоро се опет песништву врати. Пад наполеонове владавине и онај ужасан преврат, који је за тим наступио, врло га је потресао; он је себи предузео, да у истини једне породице из другог времена царевине изнесе уједно историју наполеонове владе, а у судбини појединих чланова породице, да прикаже све недостатке тих несрећних година. Натпис низу ових романа био је, као што је споменуто „Les Rougon Macquart“ и све ово замишљао је, да изнесе у 20 свезака. Али на жалост имао је писац око издавања ових романа много тешкоћа. Трговина Lacroi, Verboeckoven и др. с којом

да у томе подмећете, клеветате и бедите друге.

Да је ствар, коју је г. Вукићевић урадио потпуно законита, неби виша власт оставила све in suspenso привремено, док се општина не поврати у законито стање, већ би одмах исти спор дефинитивно решен био. Усљед таког положаја у ком школски одбор своје право брани; а управитељ учитељске школе хоће своје, онда је најгоре по оне, о које се борба води, а то је бедно сомборско учитељство. Неби радо да се замери општини, а неби ни управитељу, јер кад општина дође у законито стање, па затражи своје школе под непосредну своју управу; а учитељи се буду опирали, те онда дођу са општином, која их плаћа у колизију, а грађанство је већ изрекло — по искуству на својој деци — суд над оваком вецбаоницом каква је сад. Шта ће онда? Ми смо већ видели како пролазе они учитељи, које власт брани, а општина гони. Та баш у Сомбору смо имали примера. Томе није више станка у месту. Да се ова ствар изравна била је о томе реч у „Бачванину“, и ви г. А. В. називате оно „низом недостојних израза“, што на ствар иде; а нећете те недостојне изразе ни једном речицом да опровргнете и да докажете да није тако. Заиста чудновата ствар. Г. А. В. виче како се напада, каља и обара авторитет незнам чији, а неће то ничим да докаже. Ми држимо да је тема „каква ваља да је вецбаоница“ за озбиљну расправу, а ви бежите од таке расправе и помен тога називате нападај на „духовног оца“ нам.

Ако су се учитељи сомборски, када сте г. А. В. у Сомбору били потужили вама, као пријатељу своме на ово несносно стање, зар су тиме какав грех учинили? Та ви би требали да их сажалите, а никако да им још подмећете, да су се дигли против свог „духовног оца“. Зар поштовати своју власт, на коју је све дотле упућивао их сам г. управитељ, наједаред пред вама је нападање, омаловажење и каљање авторитета свога „духовног оца“. Заиста чудни појмови о дужности и праву. Кад сте већ намерни били да злурадо обедите сомборске учитеље, онда сте се прво требали известити, дали су ти учитељи и после налога више власти опирали се наредбама управитељевим. Ви знате да нису и опет их недужне бедити. Како сте пак могли на душу узети, да потворите на сомборске учитеље, да је усљед незнамо чега потекао раздор између сомборских учитеља и г. Н. Ђ. Вукићевића управитеља, то одговарајте пред својом савешћу, ми се не осећамо том потвором погођени. И сад, заиста незнамо по ком сте „отменом свету“ назвали наш поступак, када сте били у Сомбору „неуљудним“; или може бити зато, што смо вас брацки примили. Нисмо бранили ни то, ако ће те ићи на поклонење, куд вам је воља и жеља била. Ал смо једно бранили, а то вам је неправо, што нисмо допустили да ишта издаје званично, што је ван граница одређеног рада. А имали смо основана узрока. Питамо вас, шта би се догодило да је дозвољено било сваком по вољи прећи преко ограде у којој смо се ради извесне цељи искупили били. Један би величао Милоша Обилића, други Марка Краљевића, трећи Вука Бранковића, а онај Дамјанића и т. д., та ви добро знате, да нас је било са свију гора. Те кад би један повикао: живио! други би одговорили: доле! и пре него што би смо нашу ствар расправили, за коју смо се после толико година одушевљено искупили, а ми би се разишли, и онда — онда би се ви ваљда радовали? кад ето сад тек после пуне године дана избија ваше незадовољство потпуно и то зато, што нисмо сви пољубили у исти мах у руку. Па да сте весели и сва огромна већина, ми вам непреговарамо, евала вам. Верујте ми се не осећамо ни најмање оптерећени и оптужени са вашим ридањем. Савест нам је чиста, а душа нам је потпуно мирна. Ми нисмо за себе ама ништа тражили, нама је јединито ствар била пред очима, а то је: слобода и независност срп. нар. учитеља.

Н. Г. Ј. Б

Писмо из Цариграда.

3. новембра.

Бугарски послови. — Турско наоружавање. — Нове мере противу хајдуковања у покрајинама. — Разно.

Бугарско питање као да ће се опет покренути и опет пута потражити како да се реши. Преговори, који су до сад између Турске и Русије вођени, нису никаква успеха имали. Турска влада није никад помишљала, да нешто озбиљно у Бугарској предузме, још мање да се оружаном руком и насилно у бугарске послове умеша. Све, што се радило, и што је Турска вољу показивала, да се Русији услужна покаже, било је само привидно и за невољу. Најпосле није Турској ништа криво, што су се данашње прилике у Бугарској породиле, и што су Бугари све оно уништили, што су Руси у Бугарској створили. Турци се боје од Русије, да им коначно свећу не угаси, и да их примора, да се селе из Европе у Азију. Што су Руси у Бугарској чвршће стојали, тим је за Турску све већа опасност била. Бугари указали су Турској велику услугу, што су се с Русима завадили, и Русију противу себе изазвали. Турска се не боји од Бугара, јер ови неће земље своје без Русије ни за један корак раширити. Турска, и ако усљед бугарских заплета има материјалне штете, ипак је задовољна, што су данашње прилике у Бугарској наступиле, и неће јој бити мрско, ако оне још устрају. Док је у Бугарској овако као данас, Турска се за свој посед у Европи не боји. Раздор између балканских народа и државица, а к томе још диференције између Русије и истих народа и државица, све то иде у рачун Турској, и свакоме оном, ко је противник потпуном ослобођењу балканских народа. Сад је таман, као што се жели, јер због бугарских заплета и неслоге између балканских народа, свак добија и користи се, само Бугари и други балкански народи штетују. Што се Русије тиче, тој мора врло непријатно бити, кад види, како најмлађе словенско племе, које је она ослободила и на ноге подигла, сад Русији пркоси и пакости. Но она ипак чека и тражи пута, како би се бугарско питање мирним начином уредило, и како би на управу Бугарске дошли разборити и поштени људи, којима је до среће и бољитка напаћеног бугарског народа. Али како се с данашњом кликом у Бугарској ништа урадити и постићи неда, Русији ништа другог непреостаје, него да чека, а данашње стање никако дуго још трајати неће, — мораће се преиначити.

Од два дана амо опет нешто овдашњи руски посланик и турска влада преговарају. Турска, бојећи се од Русије, жели да се преговори о уређењу бугарских заплета наставе, и да се нов предлог од стране Русије стави, како би се најпрактичније бугарско питање решити могло, кад није први руски предлог о пошиљању руског и турског комесара примљен и од познатих дворова одобрен. Русија не верује у озбиљност турске владе, и мисли, да Турска само начина тражи, да се све то још одуговлачи и протеже.

Откако се чује, да ће руски цар у Берлин доћи, побојавају се Турци и други да може доћи између Русије и Немачке до погодбе и споразума, те да ће се руски значај на балканском полуострву повратити. Добро обавештени то предвиђају и уверени су, да ће Немачка за љубав руског пријатељства и веће жртве допринети а не камоли Русију на Балкану потпомагати Турска би могла у врло невгодан положај доћи, што се, верујући туђем потстрекивању од Русије удаљила, а није онако радила као што је Русија хтела. Овде је немачки уплив доста меродаван, и како се чује, сад се Турцима од стране Немачке поручује, нек се с Русијом споразуму и нек Русију не дражe.

Пре него што се цар Александер у Русију врати, неће се право знати: какав ће положај Русија на ново у бугарским пословима заузети. Но то није далеко, и кроз који дан знаће се како стојимо.

Турска влада усвојила је немачку систему о путујућем генерал-штабу, и већ је изашла султанска ирада, да се таки генерал-штаб образује, који ће прегледати укреплења и границе. Као што се јавља већ се упутила једна чета генерал-штабних официра, који ће прегледати границу Србије, Грчке и Бугарске, и подастрети извештај, где би требало утврђења подизати? Турска негледајући на своје растројене финанције, једнако се оружа и гледа, откуда би јој могла опасност доћи, те да јој изађе на суерет.

Да се стане на крај хајдуковању, које је по покрајинама маха преотело, наредио је султан, да се нове мере пронађу, како би се томе злу на пут стало, Наређено је, да се образују чете, које ће бити добро наоружане, које ће редовно своју плаћу примати, а неће бити приморане да и саме од народа отимљу и харају. Овде су јако узнемирени, а и други се од тога плаше што се поговара, како је између Русије и Грчке до потпуног споразума, погодбе, и алијанције дошло. Отворено се прича, како ће Русија у будуће грчке тежње у Албанији и у грчком крају Македоније потпомагати, и како је Русија одустала да за Бугаре оно потражује, што им је у свето-стеванском миру означила како све то стоји мучно је на сигурно рећи али се тако прича и говори. Бугарски родољуби јако су забринути и предвиђају, како су узурпатори Бугарску са свим упропастили.

На српску рекламацију због жељезничке везе, трговачког уговора и повреда границе од стране Арнаута, одговара турска влада, и уверава овдашњег српског заступника г. Новаковића, да ће се што скорије српском захтеву задовољити г. Новаковић употребљава ове могуће начине, да се постигне што Србија захтева, јер су то животна питања за Србију као и за Турску. Разлика је само у томе, што све то Турци тако не схваћају као што схваћа Србија и г. Новаковић.

У.

Из Старе Србије.

Пре четири недеље ударе 30—40 Арнаута из Љуше, на српска села Севце и Јежинце (у призренској нахији), запљене сву стоку и кућне ствари, и потерају у своје село. Тај глас пуче по Призрену као гром, и паша призренски, на молбу и прекор једног ваљаног доктора, реши се, да Србима упути помоћ. Неколико „суворија“ (коњичких жандарма) појуре за пљачкашима, отму нешто мало стоке а зликовце пусте да иду кући. Не прође по том ни 3—4 дана, а Арнаути у већем броју (око 100 њих) ударе на друга српска села, на: Штрпце, Врбештицу и Готовуже; запљене стоку, похарају домове, убију два Србина а двојицу ране, убију једну жену, која је бранила своје ствари, — па се врате својим кућама. — Кад су ови нови страдалници потражили помоћи од турске власти, ова не хтеде ни главе да обрне, говорећи: „такав вам је мемећет (округ,) а ми немамо изуна (одобрења) да се бијемо с Арнаутима.“ И тако преко 350 српских домова остаде без стоке и кућне имовине! — Ови Арнаути, Љушљани, не само да нападају на Србе, но нападају и на гдекоје Арнауте другога „фиса,“ а понајвише на поарнауђене Србе испод Шар-планине. И њима они десеткују стоку, и терају у своју Љушу где царују без султана. А власт се свему томе чини невешта. Шта ваше пре 5 до 6 месеци пустила је из Цариграда све поглавице арнаутске и харамбаше, па сад ови хиљаду зала чине Србима. — Рустем Самон Биљ а (Арнаути га зову Рустема паша) и Ука Омеровић, поглавице фиса кобошког близу Призрена на 2—3 часа, којима је власт пре годину дана поналила куће, и тражила их да побије, а они се одметнули у „кочове“ (хајдуке) — та двојица помилована су сада, а ми Срби будемо од њих пагнани (ваљда за то што су вас за време свога хајдуковања харали, палили и убијали) да им кулучењем саградимо још тврђе куле. Осим тога наређено нам је, да им и поља обрађујемо. А за све то, та двојица поступају с нама, као што су чинили док су били хајдуци. Па и то им није доста. Они су помиловани пре три месеца, па су за ово кратко време већ изнашли начин, како ће још боље да докажу своју силу: наплаћују од нас Срба свадбарину. Свадбарину плаћају њима двојици све оне српске младожење, које живе у опсегу њиховог (кобошког) фиса. Свадбарина износи најмање 10 дуката, а богатији плаћају и више. А невеста мора поред новаца да даје још и најлепше башчалуке Ово потпуно одговара народној песми о косовској девојци: „ко с удаје по тридесет даје, ко се жени 34.“

„Нов Уст.“

Из словенског света.

Руси. 4. пр. м. прославио је у Петрограду своју седамдесетпетогодишњицу часопис „Сынъ отечества“. То је прво приватно новинарско подузеће у Русији. Оснивач му је Н. Ј. Греч, знаменити научењак, пореклом Чех.

6. пр. м. прославио је Виктор Александровић Крилов, руски драмски писац, двадесетпетогодишњицу свог књижевног рада. Виктор Александровић започео је критичким чланцима о позоришту па је доцније и сам писао за позориште. Још као почетник издао је књигу „Столбы (Стубови), где је описао како живе неке у јавном животу знамените личности кад оду лети „на село“. Они га тужише због увреде части те буде осуђен на три месеца тамнице. Виктор Александровић је врло вредан књижевник. Написао је много изворних драма а још више је преводио из страних књижевности. Он није стварао театралне карактере него је узимао гогове фигуре из живота, с улице, фигуре, које су познате и гтумцу а и публици, с тога је и био омиљен и на позорници а и ван ње.

— Госпођа мајорка, драма у 5 чинова од Руса Иполита В. Спажинског престављана је пре неки дан први пут на ческом прашком нар. позоришту. Ческа критика ванредно хвали ту драму.

— Хрват Крунослав Херуц отворио је у Петрограду своју посредничку канцеларију за разашиљање руских књига по словенским земљама. Који је имао прилике да се увери, како је тешко и незгодно код страних књижара набављати руске књиге, доиста ће се зарадовати, што се овај Хрват постарао, да од сад сваки од нас може коју год хоће руску књигу много лакше и много брже набавити. Руске књижарске радње нису тако згодно удешене као немачке те је за нас доиста срећа, што се нашао човек, који ће, те прилике познавајући, умети да изабере најкраћи и најзгоднији пут за набавку какве ређе књиге руске. Ко дакле од наших читалаца жели да наручи какву руску књигу, нека се обрати на адресу: Крунославъ Јурѣвичъ Херуцьм Петербургъ Невскы проспектъ 88. Аустро-Угарски поданици могу новац да пошљу и на адресу: Slavka Herucova u Križevcih, Hrvatska. Херуц прима 1 форинту у 85 копејака; једну рубљу рачуна у 1 фор. 20 нов. а за поштарину узима 20% од дућанске цене дотичне књиге.

*

Ј. К. Ајвазовски. Чувени сликар руски Ј. К. Ајвазовски је славио 8. (20.) октобра у Петрограду педесетогодишњицу свог уметничка рада. Јубилеј је испао врло сјајно, достојно тог великана уметника, који се одликовао нарочито својим сликама из поморског живота.

*

Књижевне новине словенских књижевности. — Хрвати: Др. И. Широла превео је прву свеску „Молијерових дела.“ Матица Хрватска издала је и разаслала је ове књиге за ову годину: „Гласовити Хрвати прошлих векова“ од И. Кукуљевића Сакцинског. „Пут у Цариград“ од Вебера; 5. свеску „Сабраних повјести од пок. Авг. Шеное; „Под старим круговима“ прича Ш. Ксавера Ђалског; „Ксалта“ повјест С. Војновића. Изашло је друго

је уговорио, да му дела изда, пропадне, а Charpentier издавалац књига, који је уговор у целом обиму примио тако се строго држао свију тачака, да му је Зола, који више пута није могао у извесно време да му књиге сврши, плаћао глобе и већ кроз неколико година са 10,000 фр. задужио се. Али Charpentier се скоро с правом великодушним показао према младом писцу, јер су романи врло брзо распродани, и тако је издавалац не само свој дуг од 10,000 фрнк. примио, него је при разрачунавању Золи још 10,000 франк. поклонио и обвезао се, да ће писцу годишње 10,000 фрнк. плаћати.

„La terre“ је 15. свеска у низу споменутог романа. Осим споменутих романа радо су читани „Le ventre de Paris“ „Nana“ „Pot Bouille“ „Joie de vivre“ „Bonheur des dames“. Сваки од ових романа провејава основно начело Золиних романа. Свуда доказује писац, да се грех родитеља на доцнијем нараштају свети, да општа телесна и душевна малаксалост, пошто се душевне способности наслеђују, једнака узима маха, да несита страст за уживањем све већма расте и да свему томе мора лудило крај бити. Зола у свачему немилостиво, строго поступа; његово је главно начело гола истина. Због тога износи нам он пред очи неслатке, страховите слике, а да нас по својој урођеној наклоности увери, описује најцрње стране живота, које би се слободно могле копреном покрити. Овај је случај и у најновијем роману „La terre“. Овај нам роман тако изгледа, као да је писац лупом тражио недостатке француских сељака. У Француској су разноврсно оценили овај роман, а неки се и оградили против начина, на који су у овом роману француски сељаци описани. Пребацивало му се, да баш сељаци својом вредноћом, штедљивошћу и трезвеношћу чине ваљан здрав слој француског народа. А неколико млађих књижевника, који су Золу, као свог учитеља сматрали, изјавили су, да Золино претерано истицање црних страна човечанства води „неистинитом натурализму“, којега се они одричу. Истина је, да се Золино посматрање све већма мути; он у жељи, да муке и невоље свога народа опише залутао је, а што се увек око тога задржавао, изгубио је онај оштроумни оцењивачки поглед, којим се пре сјајно одликовао. У почетку споменуте свеске његовог романа „Les Rougon-Macquart“ „L' Assommoir“ „Germinal“ „Le ventre de Paris“ „Joie de vivre“ „Bonheur des dames“ и још неке свеске, које су Золи славу стекле, остаће и одсад његова најбоља дела.

Већ од неколико година живи Зола као неки заточеник у својој сеоској кући у Медану близу Париза. Једва једанпут у 14 дана изађе из куће, јер не иде радо у друштво, а то за то чини, што нема углађености и окретности светског човека. У страху, да ће га који кицош у салону својом друштвеном гипкошћу осрамотити, плаши се и немари за друштво. Ретко прима и госте. Сваки дан редовно ради и врло штеди у времену. Поред оваког рада он ће скоро довршити низ његових романа, а то ће огромно дело, мислило се после о томе, како је коме драго, у светској књижевности јединствено бити како у погледу садржине, тако и у погледу обима.

У Будимпешти, новембра 1887.

Превео Х. У.

издање „Талијанско-хрватског речника“ од Д. Парчића. — Словенци: Изашле су три свеске Стритаревих сабраних дела; педагошке расправе слов. педаг. писца А. М. Сломшека. — Чеси: Др. Ф. Бачковски је покренуо нов лист „Ческе Листи.“ Р. Покорни је издао прву свеску „Антологије из руске лирике.“ Заступљени су: Ломоносов, Сумараков, Чувизин, Петров, Богдановић и др. „Ческа Талија“ доноси ориг. и превед. драме и прати ческа и словенска позоришта; Ф. Духек је написао комедију: „Темехнички велможа“; изашло је шесто издање приповетка Божане Немцеве: „Батичка.“ (Има је и у немачком преводу у Рекламовој универз. библиот. „Grossmutter.“) „Јана Хуса“ трагедију нашег Матије Бана превео је са срп. Ј. Кубле. Дивно израђени албум „Под заставом Соколовом“ изашао је у два издања; издат је за успомену на овогодишњи долазак америчких Чеха у Праг. У њему су радови првих писаца и уметника чешких. — Бугари: Изашла је трећа књига „Дела Љубена Каравелова са 5 прича — под уредништвом — Захарије Стојанова! Шта си дични Љубене дочекао?!

Критика.

Наши календари за год. 1888.

III.

(„Велики Годишњак,“ са библиотеком за народ. Велики српски народни илустровани календар, за год. 1888. Година 39. Уређује А. Сандић. Издање Браће М. Поповића у Новом Саду. Цена 50 новч.)

По рачуну одузимања овако је: Кад од календара „Великог Годишњака“ са „библиотеком за народ,“ одузмете библијотеку за народ, онда имате обичан календар „Годишњак.“ А по рачуну сабирања овако је: Кад календару „Годишњаку“ пришију библијотеку за народ, онда имате „Велики Годишњак.“ Календар „Годишњак“ нећемо дакле ни оцењивати засебно, јер он стоји и пада са „Великим Годишњаком.“ То су два тела а једна душа. Само што је једно тело мање, друго веће.

Календарски део „В. Годишњака“ уредно је професор А. Сандић у главноме онако исто, као календарски део „Орла.“ Само је тај део у „В Годишњаку“ нешто пространији, јер има неколико календарских белешчица више, а пуз то има: „Народни обичаји по календару,“ прештампано по други ред. Наше је мишљење, да те „Народне обичаје,“ није требало ни једаред штампати, а камо ли прештампати их. Ми Срби, као и сви народи имамо лепих, али богме и рђавих народних обичаја. Човеку, који хоће да испитује народне особине, треба да зна све обичаје од реда; књижевник треба такође да зна све обичаје, како би добре могао неговати а зле истребљавати; — но прикупљање тих обичаја ђутуре, не иде у књигу народну. Изнети пред народ све његове обичаје, дакле и оне зле, а без примедбе, то је велика погрешка.

С тога гледишта нема места горњем чланку у календару. Шта значи то, кад народ налази натштампано поред његових лепих обичаја и оне шкодљиве? Нашто у календару износити народу како н. пр. „на св. Тривуна планинке не преду, да им се смок не квари. Људи не раде, да им црви не једу усеве.“ „На Младенце не ваља узимати иглу у руке нити се чешљати (живила чистота) да не би змија ујела кога.“ На Вратоломију разгоне се облаци. Жене машу на облак и зову ког удављеног или обешенога: „Хај гони град и облак на планину“ и т. д. Народ наш поштује све своје обичаје од реда. А кад ми, не само што га не одвраћамо од његових злих обичаја, него му те обичаје без примедбе штампамо и прештампавамо, онда ми тиме народну глупост ширимо и чувамо од заборава. Цел календару не сме то бити.

Но овај чланак шта ли је, има ове године и допуну: „Допуне српским народним обичајима по календару.“ И ту се износе поред лепих обичаја и неки глупи н. пр.: „Од 30. новембра до Крстова дна, 5. јануара, женске не снују и не намећу ткати, да не би марву клали вуци. О Благовести се не уносе дрва у кућу због змија; у очи ђурђева, Спасова и Божића понегде човек и жена зажегу воштане свеће, и краве између себе и свећа пропуштају и т, д. Ове је белешке послао уреднику М. Вукашиновић земљеделац, а уредник додаје ово: „На овом вољном пријатељству књизи овој народној — нека је лепа хвала пред светом, том поштованом приложнику допуњачу, а с молбом и сваком и свима: да се угледају на њ, и што ко зна о овом да нам пријатељски пошље на писмено.“

Немамо ништа против тога што г. Сандић хоће да купи народне обичаје, али нека их штампа у „Летопису“, само нека их не меће и од године у календар и то још без примедбе. Јел учини ли то, више ће шкодити него хаснити.

Морамо још нешто приметити на календарски део. „Црвени табаци“ су под тако јаким притиском штампани, да црвена боја продире на другу страну, те је све као замрљано. Не знамо је су ли сви бројеви тог календара такви, ал овај који ми имамо, врло је лош у том погледу. Иначе остали део календара нема те мане.

Сад да пређемо на остали садржој „В. Годишњака“. „Орлу“ смо пребацили, да од забаве има само једну једину кратку приповетку, а „В. Годишњаку“ могли би пребацити обратно. „В. Годишњак“ има 5 приповетки; два чланка фељтонске врсте, 7 песама. То износи већу половину целокупног садржаја. До душе, обим му је велики, већи но у „Орла“, те има осим тога 6 чланака и неколико животописа. Но биће канда најбоље да идемо по реду:

На првом месту иде чланчић: „Имена српска и словенска“. Књижевник чешки Јан Колар написао је књигу о том, управо покупио је словенска имена. „Та књига изашла је год. 1828. и у српском преводу, но данас је тешко наћи ту књигу. Сад је Б. Бранчић после кратког увода изнео из те књиге око 1000 словенских мушких имена. До године изнеће имена женска. Цељ је јасна. Из гомиле лепих словенских имена допашће се сигурно матерама и кумовима по гдекоје, те ће нам се што више деце звати: Голуб, Вилан, Јавор, Јелен, Лабуд, Тајан и т. д. а што мање њих: Јаков, Аврам и Исак. Било би и време.

Долази чланак: „Место венаца на гробљу владици Никанору Грујићу и др. Ђорђу Натошевићу“ од А. Сандића. Оба животописа написана су вешто и са познатим Сандићевим штилом. Што ми имамо да приметимо, то је питање — начела. Кроз животопис епископа Грујића провејава онај исти дух, као и у „Орлу“. Из неких места излази, као да је народ био крив, што епископ Грујић није био изабран за патријара. Ми смо већ рекли о томе своје мишљење, кад смо критиковали „Орла“.

У опште примећује се и у календару „Вел. Годишњаку“ оно исто, што и у „Орлу“. Где год се писци чланака дотичу политике, ту стоје на неком нотабилитетском становништу. Где год ко може, не пропушта да се ритне ногом на политички и слободоумни рад нашег народа; где год ко може одвраћа народ од политичке борбе; убија му веру у сваку могућност успеха. То оружје добро познајемо; оно је позајмљено из нотабилитетског арсенала. Истину кажемо: Нами се то не допада, али не смемо имати ништа против тога. И С. В. Поповић и А. Сандић имају права да протурују своја политичка начела. А ако немамо календара који дише другим духом, томе нису они криви.

Долази приповетка: „Шта може ваљан свештеник на селу?“, од Јеремића. Ова приповетка треба да замени економски чланак. Износи нам свештеника, који сваке недеље по подне саветује сељаке да штеде, да се не задужују, да негују воћке, челе и марву, да не пију и т. д. Све то са уводом не износи ни три стране. Но то је само гомила савета, а од савета до праве поуке далеко је. Зато тај чланак и ако није рђав, неће имати велика уплива. Међу осталом се говори: „Марљивије и мудрије радите земљу: Трипут ориче за угар, двапут за кукуруз“. Ово овако написано, проста је бесмислица, јер то све зависи од каквоће земље. Сељак који чита насмејаће се и рећи: Тај се баш разуме у земљорадњи!“ Ко хоће народу да светује нек му не говори о оном што сам не разуме, јер оде поверење и онда наступа „гурвање лактовима“ и „подмигивање“. Тога се треба чувати, а не може се човек друкче сачувати, доли да не говори сељацима са неке висине о оном, што незна ни колико они.

У том чланку има и ово место: Много траже (пореве) истина је, али није у нашој руци да то окренемо, да томе злу помогнемо. О томе воде бригу „велика господа“. Ето и то је једно од оних места, које треба да одврати свет од политике, а таквих места има повише у календару. Да нас нико не разуме криво, ето и овде напомињемо: Нисмо ми против тога, што се народ упућује на то, да себи економски помогне сам колико год може, ми шта више то сасвим одобравамо, али нам је криво, кад се с тим у свези напада сваки политички рад и шири немав према том. Једно друго заиста не искључује.

И професор М. Матић нашао је за нужно, да у чланку: „Сеоске читаонице“ проговори коју о томе, како нас је „велика политика убила“. Он вели: „Наше новине какве су данас више су на штету нашим сељацима јер их задржавају од посла и рада; у нашим се новинама данас говори све о неким високим питањима, (није ваљда баш све) које наши сељаци не могу разумети као што треба, те их зато баш натрашке разумевају. Велика политика о којој се обично пише и говори по нашим новинама већ од толико година, нас је доста смела а богме и утукла, и ако се ње не оканемо, биће још горе, особито по наше сељаке и занатлије.“.

Види се све једна те једна песма. Одиста „Орао“ и „Велики Годишњак“ удесише ове године леп дујет. Но да се вратимо натраг, те пођемо опет по реду.

(Наставиће се.)

Вести из места и са стране.

Јел могуће? По Београду се пропоси глас, а неке стране новине доносе као извесно, да је већ потписан указ, којим се митрополиту Михајлу одређује пензија од 10 000 динара годишње, а тројици владика, који су дали оставку приликом гоњења митрополитовог по 5.000 динара годишње пензије. И опет питамо: јел могуће? Зар у том да буде сва разлика, што су напредњаци пензијоновали митрополита Михајла без пензије, а данашња влада пензијоновала га са пензијом. Не знамо како мисле радила о овом, они напослетку у том питању нису баш толико и лично ангажовани, ал да ће то либерали и Ристић допустити, то не можемо никако веровати.

Словачка сирочад. Недавно су из тренчинске жупаније покунили около 170 словачке сирочади и разместили их по мађарским крајевима, нарочито у Сентешу и околини. Тамо их дали „под своје“ по мађарским породицама, које немају деце. Словачка штампа, па и сви други беспристрасни листови воде у овом кораку цељ мађаризације, што мађарске новине никако неће да признају. Но није на томе остало. Велики жупан тренчинске жупаније Пал Кубица издао је налог на све општине тренчинске жупиније, да побележе сву осталу сирочад, која нема иметка, осим тога сву ону децу која немају сталног занимања, но су спали на туђу милост, па и оне, који су у том стању да би доцније морали и крађом да таворе век свој. Такве ће деце бити у тој сиромашној жупанији око хиљада, и сву ће ту децу разместити по мађарским крајевима. Мађарске новине представљају ово дело, као дело чистог милосрђа, и већ у напред жестоко нападају све оне, који би у том видили што друго. Поред свег тога „ограђивања“ ми смо први, који не можемо да верујемо да је то дело милосрђа. На против наше је мишљење, да у том делу има бездушности према својим најближима. Сваком је свој најближи. Па и Мађари неће рећи, да они волију Словаке него Мађаре. Ако је то, нек постану Словаци па ћемо им веровати. — Међутим има у Угарској не хиљаду, него и десет хиљада мађарске сирочади, без оца и матере, има малих просјака, који ће вечито просити или почети у доцнијим годинама да варају и харају. Па како то, да господа Мађари која су без деце, немају срца за ту своју сирочад, која им је ближа од словачке сирочади? Није ли то неприродно остављати својих десет хиљада да пропадају, а спасавати туђу хиљаду? Без сумње је неприродно и то се не може друкче протумачити но тако, да онима, који ту ствар руководе није стало до милосрђа, него чисто до тога, да словачкој сирочади која је остала без оца и матере, узму још и народност. Ето тако изгледа ствар, кад се узме с праваг гледишта.

Бугарске тајне. „Берлински Тагблат“ има из Софије овај брзојав: „Противници бугарског министра Начевића поднели су бугарском собрању интерпелацију, због писма, које је неки Валдапфл штампао у новинама. (То је онај исти Валдапфл, који тужи грофа Зичија будапештанском суду. Он тврди да га је Зичи овластио да ради у Софији за Кобурга и да не штеди новаца, а сад му неће Зичи потрошен новац да надокнади.) Ја сам видио документе и списе, па вам могу као поуздано јавити ово: „Валдапфл је долазио више пута у Софију као заступник мађарског друштва: „Црвени крст“. Кад је дошло питање, ко да буде бугарски кнез, онда је Валдапфл отишао грофу Владиславу Хуњадију (брату Јулије Обреновић) и говорио му је да би он, Хуњади могао бити изабран за кнеза бугарског, само би морао међу Бугаре „бацити мало новаца“. Грофу Хуњадију се то допало и он је овластио Валдапфла да оде у Бугарску и да се мало боље распита о стању ствари. Валдапфл је провео недељу дана у Софији и послао је оданде шифрирану депешу грофу Хуњадију, која је гласила овако: „На вашу кандидатуру пристају врло угледни Бугари, али је нужно да одмах обратном поштом пошљете 400.000 франака“. Но Хуњади се промислио. Било му је много“. — Кобург је на сваки начин дао више и тако је он „једногласно“ и „уз неописано одушевљење народно“ изабран за кнеза Бугарске. Међутим енглеске и мађарске новине непрестано говоре о неким „руским рубљама“, које се просипају по Бугарској. Тако је то. На курјака вика а лисице месо једу.

Црни бројеви. У току месеца октобра ове године, било је у Будимпешти по полицијским извештајима 16 самоубијства, (5 особа се обесило, 7 се убило из пиштоља, 3 се особе удавило, 1 особа се отровала и 18 особа одведено је у лудницу.) Осим тога нађено је 8 лешина. Но у 27 прилика био је нуждан лекарски преглед лешина, да се види узрок смрти, јер тај узрок беше сумњив. Ово су заиста врло црни бројеви. Из тих бројева говори јад. И ако има милостивних мађарских породица које хоће да помажу ено им престолнице, нек ту помажу, она им је ближа него тренчинска жупанија.

Пет хиљада лула. Од кад је Тиса предложио нов закон о дувану, дуванџије се јако огорчиле против њега. По том новом закону неће смети ни онај, који сеје дуван, задржати за себе и за своју кућу по 10 килогр. од сваке мушке главе. Тако ће бити од сад немогуће пушити други дуван, осим трафику. У Хајду-Нанашу су се дуванџије договориле и заверіле да због тог не пуше више. Искупише своје луле на гомилу, 5.000 комади, и послаше их министру Тису уз заверу, да неће пушити више. Дебрецински грађани, веле, да ће то исто учинити.

Нови Сад, 7. новембра.

У прошлом броју „Заставе“ рекли смо на овом месту, да је при избору варошког представништва опозиција у I. варошкој четврти подлегла са 26 гласова. Но то није тако. Мањина опозиције износила је само 24 гласа. Овај исправак није по себи од великог значаја, али ћемо овом приликом да изнесемо неке податке о том избору, који су врло занимљиви. За зелену листу гласало је 107 бирача. Од ових 107 бирача су: 34 Чивутина; 4 који су у послу код Чивута; 48 чиновника и само 21 од независних грађана. Опозиција је добила 83 гласа, све саме независне грађане. Упало је у очи, да су многи бирачи разбегли се оног дана куд који. Свакојако је значајно, да осим Чивута, није могла зелена цедуља у I. четврти да добије више од 26 гласова, ма да је тамо изборна борба била доста жестока.

Трговина.

= **Нови Сад**, 7. (19.) новембра. На измаку овонедељнога житарскога рада није се правац спекулације променуо остало је све непромењено и, у погледу промета и у погледу цене па, баш, свима зрнима. На горњим пијацама су млинови јако заузети за куповање пошто имају знатних порука за брашно за иноземство. И наши, овдашњи млини су у непрекидном послу а израђено брашно се одноша и водом и железницом у далеке крајеве у Босну, и Србију; за Хрватску знатних количића се односи — а осим свега још и за саму горњу Аустрију се са наше пијаце брашно тражи пошто је снажно и одговара потпуно каквоћи најбољој. Са производи је посао понешто застао, а томе је узрок што су на горњим пијацама све врсте производа бар за овај мах без извоза у иноземство.

На нашу житну пијацу једва доспе толико ране колико треба за саму потрошњу. Слаб је довоз са злочестих колских путева, и опет што су земљерадници још у позном јесењем, пољском послу, те им није могуће своје производе да на пијацу изнесу. А осим свега још је и то: што се свакако праведно надају е ће црна бар у неколико у напредити се. Сви извештаји досадањи нису нас могли убедити да ће са прекоморских пијаца амо што више ране доћи пошто је и тамо по свих крајевих жетва врло оскудна била. Једина Русија нам прети са своје велике припреме са извозом ране, који ће истом на пролеће на европски континенат да извезе.

Данас се плаћа код нас пшеница прве каквоће 6 ф. 40—50 н; изванредна до 6 ф. 60 н., лакша пшеница 6 ф. 30—40 н. Наполица 5 ф. 60 н. Зоб 4 ф. 50 н. Јечам 4 ф. 30 н. Кукуруз стари 5 ф. 70—90 н., Нов некруњен кукуруз 2 ф. 90 н., окруњен 4 ф. 20—30 н., све од 100 кгр.

На свима нашим осталим пијацама нема никакве промене. Маст, сланина, вариво; угојени свињи и на месарској пијаци овци и теоци са тешком муком могу да се продаду а ценом само што јефтинијом, нема промета и обрта.

*

У Будимпешти, 6. (18.) новембра. Пшеницу не нуде, а и куповна је воља ограничена; а ипак је тенденција (намера) остала чврста; промета је до 18.000 м. ц. са ценама непромењеним. Осим пшенице, остала зрна се не тражу.

Плаћана пшеница потиска тешка 81. 7 ф. 40 н., 81·5 7 ф. 45 н., 80· 7 ф. 40 н.. 79·8 7 ф. 30 н. 77.7 7 ф. 20 н. Пештанска 80. 7 ф. 35 н. 79·5 7 ф. 35 н. Савачка 78·2 7 ф. 32½ н. Кулска 78. 7 ф. 20 н. Банатска 80. 7 ф. 30 н. Бачка 76·8 7 ф. 25 н. све на три месеца.

*

У Паланци (у Бачкој) плаћа се за жито 6 ф. 40 н. Кукуруз некруњен 2 ф. 40 н, Зоб 4 ф. 20 н. Кудеља по каквоћи од 23 ф. и скупље. Све од 100 к.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи од 7. новембра.

Дукати — — — — — — —	5·92
Наполеондори (20 франака) — — —	9·94
4% угарска златна рента — — —	98·65
5% „ папирна „ — — —	85·70
Немачке држ. марке — — — —	61·70

Најновије вести.

— **Руски цар** стигао је у петак ујутру око 11 часова са царицом у Берлин. Дочекан је најсвечаније. Одсео је у руски конзулат, где га је посетио немачки цар. Посета је трајала ¾ сата. После тога му је руски цар вратио посету. По подне је био у двору ручак. Опширан опис дочека и јеловник динеа дознали су новинари, али о политичком разговору нису дазнали дабогме — ништа. Руски цар је отпутовао у 9½ сати из Берлина. Из Берлина јављају, да је становиштво врло хладно поздрављало цара руског, па и новинарски чланци који изађоше тога дана беху такође хладни. — И у Русији је хладно, али они по кад кад баш добро — угреју.

Различности.

Христов гроб. Од неколико година, међу испитачима старина, све се јачи докази појављају да није могуће да је Христов гроб онде где се сада држи да је, него да је изван вароши у близини капије што води у Дамаск. Један нови и врло важан доказ да је тако, јавља Хенри Целмен американски конзул у Јерусалиму, који истражује тамошње древности. Он вели да је на 25 корака од светога гроба нашао један затрпан гроб и у њему два костура, наките и судове као што су се сарањивали идолопоклоници пре Христа; по томе он држи да није никако могуће да ће у близини тога гробља побожни Евреји гробове своје копати. Јерусалим је више пута после Христа био до темеља разорен. Да је прави Христов гроб заиста онде где га сви народи преко хиљаде година признају и њему се клањају, нема никаквог другога доказа осим онога што је то место света Јелена 325 године после Христа, задахнута божанским чудом, означила.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

НЕДЕЉНИ РЕД ПОЗОРИШНИХ ПРЕДСТАВА.

У недељу 8. (20.) новембра: **„Циганин.“** Позоришна игра у 3 чина, с певањем написао Е. Саглигети, превео М. Ј Шимић, за српску позорницу удесио А. Хаџић. музика од А. Милчинског.

У уторак 10. (22.) новембра по други пут: **„Завађена браћа“**. Позоришна игра у 4 чина, написали Ерклан-Шатријан, превео М. П. Шапчанин.

У четвртак 12. (24.) новембра први пут: **„Пит и Фокс“**. Хисторијска шаљива игра у 5 чинова, написао Р. Готшал.

У суботу 14. (26.) новембра по други пут: **„Дебора.“** Драма у 5 чинова, написао Ј. Мозентал.

У недељу 15. (27.) новембра: **„Стеван последњи краљ босански“**. Хисторијска драма у 5 чинова, написао Мита Поповић.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изашао је

„ЈАВОР“

БРОЈ 45.

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Властник: **Змај Јован Јовановић.** Уредник: **Др. Илија Огњановић.**

Садржај:

Ускок Радојица. Народна прича из XVI. вијека. Од П. Мирковића. — Шта хоћете? Песма од Љубисава. — Вештица. Новела К. Е. Француза. (Наставак.) — Кад се с горе слави .... Песма. Од Милутина Трбића. — Кад је умро Јоаким Вујић? Од Димитрија Руварца. — Слике из хрватског приморја. Од М. Петровића. (Наставак.) — Листак. Безазлена писма. — Разно. — Књижевне белешке. — Нове књиге.

„Јавор“ излази сваке недеље на читавом табаку и стаје на 3 месеца ф. 1·25. За стране земље ф. 1·50.

У Н. Саду 7 новембра 1887.

Лука Јоцић,
издавач „Јавора.“

РЕД ВОЖЊЕ
ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА

ВАЖИ ОД 1. ЈУНА 1887. П. Н.

Полази из Новог Сада у Београд:
Брзи влак у 8 сати и 18 м. у вече.
Особни влак у 5 сати 55 м. по подне.
Мешовити влак у 9 сати 6 м. пре подне.

Полази из Новог Сада у Будимпешту:
Брзи влак у 7 сати 44 м. из јутра.
Особни влак у 8 сати 12 м. у вече.
Мешовити влак у 9 сати 54 м. пре подне.

Муњевити влак из Новог Сада у Ниш сваког петка у 10 с. 51 м. пре подне; из Новог Сада у Будимпешту сваке суботе у 4 с. 23 м. из јутра.

РЕД ПЛОВИДБЕ

парода I. ц. кр. прив. дунавског паробродског друштва.

(Важи од 12. октобра 1887. до даље наредбе.)

Из НОВОГ САДА у СЛАНКАМЕН-ТИТЕЛ и ПОТИСКЕ ШТАЦИЈЕ: средом, петком и недељом у 1¼ сата после подне.

Из НОВОГ САДА у ЗЕМУН-БЕОГРАД-ОРШАВУ: средом, петком и недељом у 1¼ сата после подне.

Из НОВОГ САДА у ПЕШТУ: понедељником, средом и суботом у 1¼ сат по подне.

У Новом Саду 12. октобра 1887.

АГЕНЦИЈА.

ОГЛАСИ.

ОБЈАВА.

Од стране „Румске штедионице“ овим се сви деоничари „Румске штедионице“, који се још у поседу на њино име гласећих привременица од 1. јула 1872. налазе, као и они који су правоваљано до посједа и права властности каквих привременица међутим дошли, позивају, да се почињући од 1. декембра 1887. п. р. код овоштедионичке управе ради промене привременица од 1. јула 1872. са оригиналним у смислу закључка главне скупштине од 24. фебруара 1887. бр. 1. уготовљеним деоницама пријаве, и у ту сврху своје привремеице заједно са неисплаћеним купонима придонесу.

У Руми 18. новембра 1887.

1—3 **Румска штедионица.**

ОБЈАВА.

Отварање грађанске кафане код опште познатог

„ШВАРЦ-БИНДЕРА“

футошки сокак. Добра вина, пива, особита бермета и изврсна јела препоручује властник

ЈОСИФ ХУК.

1—4

Објава.

Доле потписана судејски протоколирана радња набавља солидно и јефтино хипотекарске зајмове на амортизацију (отплата главнице и камате заједно) на куће и земље у готовоме новцу до највеће своте на 41½ година са 5½%, на 30½ година са 7½% амортизације и други разни комбинација на краће и дуже време.

Даље може се кроз моју агентуру куп и продаја кућа, земље, виногради итд. из слободне руке најкраћим путем обавити.

Уједно се може кроз моју комисионарну радњу добити најјефтинијом ценом сваке врсте књига, музикалија, слика (светаца) ма које величине, разни црквени утвари, школски научни реквизита, разни хартија за штампу и друге потребе, портрета по фотографијама фино израђени итд., јер сам са првим радњама и фабрикама, односно вештацима у свези и могу солидно и јефтино сваку муштерију задовољити. — У писма ради одговора молим поштанску биљегу од 10 нов. приложити.

Гавра Живановић,
комисионарна радња и агентура
у Новоме Саду жељезничка улица
2—3 у својој кући број 225.

„ЕУРЕКА“

ЈЕДИНО ПАТЕНТИРАНИ АПАРАТ ЗА ВАЗДУШНИ ГАС

са 10—500 пламенова, да се њиме са једног средишњег места осветле или греју позоришта, слагалишта, хотели, летњиковци и т. д. Примена и употреба као и код угљеног гаса, са свим сигурно, није нужно стручно знање за управљање, врло згодно за терање мотора са гасом. Стотинама признања.

Ценовници и предрачуни шаљу се бадава и плаћеном поштом.

Ц. к. прив. фабрика 4-

Gerson Boehm & Rosenthal,
Wien, I., Friedrichstrasse Nr. 8.

КАКАО и ЧОКОЛАДА

VICTOR SCHMIDT & SÖHNE

SCHUTZ-MARKE S&S REEL

која је на првој бечкој изложби куварске вештине са највећом наградом, са почасном дипломом одликована, може се добити, чиста и права са нашом влашћу регистрираном „шуцмарком“ и фирмом, код свих реномираних гг. трговаца и трговаца с деликатесама, у Новом Саду код гг.

Д. Коде и Емериха Дајцгена.

— Пошиљке са поштанским поузећем (Nachnahme) у провинцију.

VICTOR SCHMIDT & SÖHNE,
ц. кр. зем. фабриканти. Фабрика и средишно одправништво у Бечу Wien, IV., Alleegasse Nr. 48. (nächst dem Südbahnhofe.) 65 - 150

ЛОДЕН-ЗИМСКИ КАПУТ,

ТОПАО као кошух дебело постављен I. каквоћа само **ф. 5.—**

II. каквоћа ф. 6 50
III. каквоћа ф. 8.50

најбољи, најјевтинији и најтрајнији зимски капут, од доброг штајерског лодна, сиве и мрке боје, у свакој величини. За меру је доста само означити ширину груди.

Женске чојане јакне од финог, дебелог топлог памерстона, елегантно направљене, са первазом око врата, рукава, џепова, украшени ројтама у свакој величини. **ф. 5.**

Готове мушке хаљине, чакшире, капут и прслук, од добрих и трајних бринских и рајхенбершких штофова, за јесен и зиму, топло постављене, у свакој боји и величини, цело одело стаје само **ф. 6.50.** II. каквоћа **ф. 8.50.** III. најфинија врста **ф. 10.50.** За меру доста је означити ширину груди. САМО **6.50**

Кишни огртачи од каучука са капупном од чврстога, вулканизираног каучук-шетена (Sheeting) у елегантној дугачкој палето-форми, може се при лепом времену превртнути и **као горњи капут** носити За меру је доста означити висину тела. **6.45**

Столни и креветски чаршави од финог рипса, са елегантним разнобојним нацртаним цвећем. На сва четир ћошка кићанке од плиша. **1.65**

За пут и коњски покровци, дебели као дска, топли, трајни и велики, бојадисани у наоколо, комад **Фор. 1.75.**, најфинији **Фор. 2.75.** **1.75**

Мараме за огртање, елегантне, топле, трајне, 7/4 вел. у финим источњачким бојама, са дивним сомотским гајтанима, за чудо јефтине, комад само **Фор. 1.—** **Ф. 1.**

Шиље се за готов новац у наточ или за напред послани новац, **под гарантијом:**

Фабрично стовариште готових хаљина
Фекета „код мађ. круне“ Беч, Wehrgasse 13/5.
8—3

„ЕКВИТЕБЛ“

ОСИГУРАВАЈУЋЕ ДРУШТВО ЧОВЕЧИЈЕГ ЖИВОТА СЈЕДИЊ. ДРЖАВЕ

у Њу-Јорку, основано 1859. године.

Стање осигуране своте 31-га декембра 1886. 2.097 милиона франака. Нова осигурања изнашали су:

у години 1884.	у години 1885.	у години 1886.
432,000.000	498.600.000	568,800.000 франака.

Целокупна главница (фонд) увеличо се од 326,400.000 франака 1. јануара 1886. на **395,200.000 франака до I-ог јануара 1887.**

Чист преостатак добитка изнашао је 1-ог јануара 1887. **81,600.000 франака,** према прошлој години увећао се **са 15,000.000 франака.**

По Европи уложене главнице изнашају преко **19,200.000 франака. После 2 године нема приговора полицама.** Оне се **и одкупљују и редуцирају по жељи, после три године.**

Деоничка главница од 100.000 долара укамаћена је **само** са 7%, остали многи милијони изнашајући добитак **искључиво припада осигураницима.**

Најјефтинија уплата, највећа гаранција и најлиберални услови на целом свету на и највећи рад изнад сваког друштва.

Проспекте и свако извешће на српском језику шаљу **СТЕВАН ПЕТРОВИЋ и СИН** главни заступници за сремску županiju и краљевину Србију са седиштем у Земуну и Београду. 32—39

КЊИГОВЕЗАЧКУ РАДЊУ

отворио сам у Новом Саду преко пута од владикина двора.

Солидном и укусном израдом послужићу сваку п. н. муштерију те молим за многобројне наруџбине.

Милан Манојловић,
књиговезац.

2—2

ТРГОВИНА ПОМОДНЕ, БЕЛЕ, ГАЛАНТЕРИЈСКЕ,

плетене као и кратке робе

ЈОВ. ГЕОРГИЕВИЋА

У Н. САДУ „КОД ПИСМА“

потребује једног помоћника. Онај, који је у позивној струци својој напреднији, и који српски, мађарски и немачки добро говори, имаће првенство 2—2

ЗВОНА

по новој и старој системи, са гвозденим и дрвеним крунама, од најфинијег метала са гаранцијом на више година израђује звоноливница Ђорђа пл. Боте синова у Вршцу брзо и тачно. Стара звона примамо у промену за нова, са доплатом малом. Оне општине које нису у стању одма платити, примамо се израдити на исплату у ратама. На захтевање шаљемо мустре ливених звона бесплатно.

ЂОРЂА пл. БОТЕ СИНОВИ
звоноливци у Вршцу.

3—10

ОБЈАВА.

Част ми је славној публици на знање дати, да сам на овдашњој пијаци **стовариште** отворио са најфинијим немајући никаквим непожељним мирисом:

САЛОНСКИ УГАЉ

у комадима. Овај угаљ је врло угодан за сваке врсте фуруне, шпорхерте. Наруџбине се примају у свако време и свака партаја ће се тачно послужити и то код мог пуномоћника г. **Алојзе Гилминг**, и у радњи г. **К. Баумхауера**, г. **Морица Вајнбергера** темеринска улица, и **Винцеца Швела** футошка улица.

Цена је 50 кила 80 новчића и то бесплатно стављено у кућу.

С поштовањем
1—8 **РОЗЕНТАЛ С.**

Одликовано на 15 изложба с највишом наградом (често није добио ни један други предмет таку награду) напослетку у Лондону 1883. год. са две велике златне медаље за каквоћу зејтина и за начин произвађања.

ПЕТЕРА МЕЛЕРА

MÖLLER'S COD-LIVER OIL

НАЈЧИСТИЈИ МЕДЕЦИНСКИ ДОРШ-ЗЕЈТИН ОД ЏИГЕРИЦЕ

Овај зејтин пажљиво се прави у Милеровим сопственим творницама из фришких здравих џигерица Дорш-рибе Зејтин је по вкусу и мирису врло пријатан, а најтоплије је препоручен од првих медецинских капацитета због лаког свариваља, нарочито за децу.

Цена 1 фор., 6 боца шаље се поштански наплаћено. Препродавци добијају рабат.

Добити се може у свима апотекама и трговинама дрогерија ове монархије. На велико (en gros) код генералног сложишта за Аустро-Угарску Роберта Гехе У Бечу (**Wien, III. Heumarkt Nr. 7.**)

У НОВОМ САДУ: у апотеци К. Б. Грозингера. 2—8

КОЈА ЈЕ АРТИЈА ЗА ЦИГАРЕТЛЕ НАЈБОЉА?

Ово за свакога, који пуши цигаретле врло важно питање, решено је најтачније.

Није то пуста реклама, него је артија за цигаретле

„Les dernières Cartouches“

из фабрике Braunstein frères

у Паризу, 65. Boulevard Exelmans.

заиста најлакша и најбоља, што су потврдили први научњаци на основу **сравњујућих анализа** разних бољих артија што их има у трговинама на продаји.

Пошто су међу осталима најпре то потврдили **др. Пол,** професор на бечкој техници, **др. Либерман,** професор и управитељ државног хемичног завода за покушавање (Versuchsanstalt) у Будимпешти, потврдило се то и показао се управо сјајан резултат, да је артија за цигаретле „Les dernieres Cartouches“ за 28—74% **лакша** и да диму од дувана за 28—77% **мање** страних састојака даје од других испитаних артија и то **сравњујућом анализом** са најновијег хигијенског гледишта, а коју је предузео јулија месеца год. 1887. **др. Сојка,** професор **хигијене** на немачком универзитету у Прагу. — Права је само она артија, којој је етикета једнака приложеном цртежу а носи фирму Braunstein Frères.

Фабрика је за продају у великом своје **артије за цигаретле** и готових **завоја за цигаретле** под фирмом:

Braunstein frères
у Бечу II. Negerlegasse Nr. 8.

отворила сложиште, а може се добити и у свима другим већим трговинама, у којима има те робе на продају. 8 - 50

Сложиште за Нови Сад и околину је: код г. Н. Димовића у Новом Саду.

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.